

Home>Court procedures>Civil cases>Which country's court is responsible?

Care este instanța competentă

Romania

1 Ar trebui să mă adresez unei instanțe de drept comun sau unei instanțe specializate (de exemplu unei instanțe cu competențe în materie de litigii de muncă)?

În România, pe lângă instanțele de drept comun există fie secții, fie complete de judecată specializate, pentru soluționarea litigiilor din anumite materii.

În conformitate cu dispozițiile Legii 304/2004 privind organizarea judiciară, Înalta Curte de Casație și Justiție este organizată în 4 secții – Secția I civilă, Secția a II-a civilă, Secția penală, Secția de contencios administrativ și fiscal, Completul de 9 judecători și Secțiile Unite, fiecare având competență proprie. În cadrul curților de apel, tribunalelor și, după caz, judecătoriilor funcționează secții sau complete specializate pentru cauze civile, penale, minori și familie, contencios administrativ și fiscal, conflicte de muncă și asigurări sociale, societăți, registrul comerțului, insolvență, concurență neloială, cauze maritime și fluviale. În domeniile amintite se pot înființa, după caz, și tribunale specializate.

2 În cazul în care instanțele de drept comun sunt competente în materie (respectiv acestea sunt instanțele care sunt responsabile de soluționarea unor astfel de cauze) cum pot ști cărei instanțe anume trebuie să mă adresez?

Dispozițiile Codului de procedură civilă constituie procedura de drept comun în materie civilă, iar prevederile sale se aplică și în alte materii, în măsura în care legile care le reglementează nu cuprind dispoziții contrare.

Codul de procedură civilă reglementează, la art. 94-97, competența materială a instanțelor judecătorești civile.

Judecătorii judecă *în primă instanță*, următoarele cereri al căror obiect este (ne)evaluabil în bani:

cererile date de Codul civil în competența instanței de tutelă și de familie;

înregistrările în registrele de stare civilă;

administrarea clădirilor cu mai multe etaje/apartamente/spații aflate în proprietatea exclusivă a unor persoane diferite și raporturile juridice stabilite de asociațiile de proprietari cu alte persoane fizice/juridice;

evacuare;

ziduri și șanțuri comune, distanța construcțiilor și plantațiilor, dreptul de trecere, servituți, alte limitări ale dreptului de proprietate;

strămutarea de hotare și grănițuire;

cererile posesorii;

obligațiile de a face sau de a nu face neevaluabile în bani;

împărțeală judiciară, indiferent de valoare;

declaraarea judecătorească a morții unei persoane;

moștenire, indiferent de valoare;

uzucapiune, indiferent de valoare;

fond funciar, cu excepția celor date prin lege specială în competența altor instanțe;

alte cereri evaluabile în bani sub 200.000 lei inclusiv, indiferent de calitatea părților.

Judecătorii judecă căile de atac împotriva hotărârilor autorităților administrației publice cu activitate jurisdicțională și ale altor organe cu astfel de activitate.

Totodată, judecătorii judecă și orice alte cereri date prin lege în competența lor.

Tribunalele judecă:

în primă instanță, toate cererile care nu sunt date prin lege în competența altor instanțe;

ca instanțe de apel, apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de judecătorii în primă instanță;

ca instanțe de recurs, recursurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de judecătorii, care, potrivit legii, nu sunt supuse apelului și în orice alte cazuri expres prevăzute de lege;

orice alte cereri date prin lege în competența lor.

Curțile de apel judecă:

în primă instanță, cererile în materie de contencios administrativ și fiscal;

ca instanțe de apel, apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de tribunale în primă instanță;

ca instanțe de recurs, recursurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de tribunale în apel sau împotriva hotărârilor pronunțate în primă instanță de tribunale, care, potrivit legii, nu sunt supuse apelului, precum și în orice alte cazuri expres prevăzute de lege;

orice alte cereri date prin lege în competența lor.

Înalta Curte de Casație și Justiție judecă:

recursurile declarate împotriva hotărârilor curților de apel și a altor hotărâri, în cazurile prevăzute de lege;

recursurile în interesul legii;

cererile în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept;

orice alte cereri date prin lege în competența sa.

2.1 Există o diferență între instanțele de drept comun „inferioare” și „superioare” (de exemplu instanțe districtuale considerate instanțe inferioare și instanțe regionale considerate instanțe superioare) și, dacă există, care este instanța competentă pentru soluționarea cauzei mele?

În sistemul judiciar civil românesc există această distincție între instanțele civile inferioare și superioare, delimitarea competenței materiale între instanțele de grade diferite realizându-se potrivit criteriului funcțional (felul atribuției), respectiv procesual (valoarea, obiectul sau natura litigiului).

Codul de procedură civilă a adus schimbări în materia competenței, tribunalele devenind instanțe cu plenitudine de competență pentru judecata în fond, de primă instanță. În competența judecătoriilor intră soluționarea cauzelor de valoare mică și/sau de complexitate redusă, dar de o mare frecvență în practică.

Curțile de Apel au competența de a soluționa, în principal, apelurile, iar Înalta Curte de Casație și Justiție este instanța de recurs de drept comun, pentru a asigura interpretarea și aplicarea unitară a legii la nivel național.

2.2 Competența teritorială (Instanța din orașul A sau din orașul B este instanța competentă în ceea ce privește cauza mea?)

2.2.1 Regula în materie de competență teritorială

În sistemul judiciar civil românesc, regulile privind competența teritorială sunt cuprinse la art. 107 și urm. din Codul de procedură civilă. Potrivit regulii generale, cererea de chemare în judecată se introduce la instanța în a cărei circumscripție domiciliază sau își are sediul pârâtul.

2.2.2 Reglementări particulare

Există o serie de reglementări particulare în materia competenței teritoriale, de exemplu:

în cazul în care domiciliul/sediul pârâtului este necunoscut, cererea se introduce la instanța în a cărei circumscripție se află reședința/reprezentanța acestuia, iar, dacă nu e cunoscută, la instanța în a cărei circumscripție reclamantul își are domiciliul/sediul/reședința/reprezentanța;

cererea de chemare în judecată împotriva unei persoane juridice de drept privat se poate face și la instanța locului unde ea are un dezmembrământ fără personalitate juridică;

cererea de chemare în judecată împotriva unei asociații, societăți sau altei entități fără personalitate juridică se poate introduce la instanța competentă pentru persoana căreia, potrivit înțelegerii dintre membri, i s-a încredințat conducerea sau administrarea acesteia; în lipsă, cererea se va putea introduce la instanța competentă pentru oricare dintre membrii entității respective;

cererile îndreptate împotriva statului, autorităților și instituțiilor centrale sau locale și a altor persoane juridice de drept public pot fi introduse la instanța de la domiciliul/sediul reclamantului ori la instanța de la sediul pârâtului.

2.2.2.1 Când pot alege între instanța din raza teritorială în care pârâtul își are domiciliul (instanța determinată prin aplicarea regulii de bază) și o altă instanță?

Codul de procedură civilă roman consacră o serie de reguli de competență alternativă (art. 113-115). Astfel au competență teritorială și instanța:

de la domiciliul reclamantului (cereri de stabilire a filiației);

în a cărei circumscripție domiciliază creditorul reclamant (obligația de întreținere);

de la locul prevăzut în contract pentru executarea obligației contractuale;

de la locul unde se află imobilul (raport de locațiune, prestație/justificare/rectificare tabulară);

de la locul de plecare/sosire (contract de transport);

de la locul de plată (cambie, cec, bilet la ordin sau alt titlu de valoare);

de la domiciliul consumatorului (repararea pagubelor produse consumatorilor pentru contractul încheiat cu un profesionist);

în a cărei circumscripție s-a săvârșit fapta ilicită sau s-a produs prejudiciul, pentru cererile privind obligațiile izvorâte dintr-o asemenea faptă.

Când pârâtul exercită în mod statornic, în afara domiciliului său, o activitate profesională/activitate agricolă, comercială, industrială sau altele asemenea, cererea de chemare în judecată se poate introduce și la instanța în circumscripția căreia se află locul activității, pentru obligațiile patrimoniale născute sau care urmează să se execute în acel loc.

În materie de asigurare, cererea privitoare la despăgubiri se va putea face și la instanța în circumscripția căreia se află domiciliul sau sediul asiguratului; bunurile asigurate; locul unde s-a produs riscul asigurat.

Alegerea competenței prin convenție este considerată ca nescrisă dacă a fost făcută înainte de nașterea dreptului la despăgubire, iar în materia asigurării obligatorii de răspundere civilă, terțul prejudiciat poate introduce acțiune directă și la instanța domiciliului/sediului său.

Competența teritorială în materia cererilor privind ocrotirea persoanei fizice date de Codul civil în competența instanței de tutelă și de familie se soluționează de instanța în a cărei circumscripție își are domiciliul/reședința persoana ocrotită. În cazul cererilor privind autorizarea de către instanța de tutelă și de familie a încheierii unor acte juridice (care privesc un imobil) este competentă și instanța în a cărei circumscripție teritorială este situat imobilul. În acest caz, instanța de tutelă și de familie care a pronunțat hotărârea va comunica o copie a acesteia instanței de tutelă și de familie în a cărei circumscripție teritorială își are domiciliul/reședința cel ocrotit.

Cererea de divorț este de competența judecătorei în circumscripția căreia se află cea din urmă locuință comună a soților. În lipsa acesteia sau dacă niciunul dintre soți nu mai locuiește în circumscripția judecătorei în care se află aceasta, judecătoria competentă este aceea în circumscripția căreia își are locuința pârâtul. Când pârâtul nu are locuința în țară și instanțele române sunt competente internațional, este competentă judecătoria în circumscripția căreia își are locuința reclamantul. Dacă reclamantul și pârâtul nu au locuința în țară, părțile pot conveni să introducă cererea de divorț la orice judecătorie din România. În lipsa unui asemenea acord, cererea de divorț este de competența Judecătorei Sectorului 5 București (art. 915 din Codul de procedură civilă).

Cererile referitoare la soluționarea conflictelor individuale de muncă se adresează tribunalului în a cărui circumscripție își are domiciliul/locul de muncă reclamantul (art. 269 din Legea nr. 53/2003-Codul muncii).

2.2.2.2 Când am obligația să aleg o instanță diferită de cea din raza teritorială în care pârâtul își are domiciliul (instanță determinată prin aplicarea regulii de bază)?

Normele care stabilesc o competență teritorială exclusivă sunt cuprinse la art.117-121 din Codul de procedură civilă. Astfel:

cererile privitoare la drepturile reale imobiliare se introduc numai la instanța în a cărei circumscripție este situat imobilul. Când imobilul este situat în circumscripțiile mai multor instanțe, cererea se va face la instanța domiciliului/reședinței pârâtului, dacă aceasta se află în vreuna dintre aceste circumscripții, iar, în caz contrar, la oricare dintre instanțele în circumscripțiile cărora se află imobilul. Dispozițiile se aplică și acțiunilor posesorii, acțiunilor în grănițuire, acțiunilor privitoare la îngrădirile dreptului de proprietate imobiliară și celor de împărțeață judiciară a unui imobil, când indiviziunea nu rezultă din succesiune; în materie de moștenire, până la ieșirea din indiviziune, sunt de competența exclusivă a instanței celui din urmă domiciliu al defunctului cererile privitoare la: validitatea sau executarea dispozițiilor testamentare;

moștenire, sarcinile acesteia și cele privitoare la pretențiile pe care moștenitorii le-ar avea unul împotriva altuia;

cererile legatarilor/creditorilor defunctului împotriva vreunuia dintre moștenitori/executorului testamentar;

cererile în materie de societate, până la sfârșitul lichidării/radiere, sunt de competența exclusivă a instanței în circumscripția căreia societatea își are sediul principal;

cererile în materia insolvenței/concordatului preventiv sunt de competența exclusivă a tribunalului în a cărui circumscripție își are sediul debitorul;

cererile formulate de un profesionist împotriva unui consumator pot fi introduse numai la instanța domiciliului consumatorului.

2.2.2.3 Pot părțile însele să atribuie competență unei instanțe care altfel nu ar fi competentă?

Părțile pot conveni în scris sau, în cazul litigiilor născute, și prin declarație verbală în fața instanței ca procesele privitoare la bunuri și la alte drepturi de care acestea pot să dispună să fie judecate de alte instanțe decât acelea care ar fi competente teritorial să le judece, în afară de cazul când această competență este exclusivă. În litigiile din materia protecției drepturilor consumatorilor și în alte cazuri prevăzute de lege, părțile pot conveni alegerea instanței competente numai după nașterea dreptului la despăgubire, orice convenție contrară fiind considerată ca nescrisă (art. 126 din Codul de procedură civilă).

Cererile accesorii, adiționale și incidentale se judecă de instanța competentă pentru cererea principală, chiar dacă ar fi de competența materială sau teritorială a altei instanțe judecătorești, cu excepția cererilor în materia insolvenței sau concordatului preventiv. Aceste dispoziții se aplică și atunci când competența de soluționare a cererii principale este stabilită de lege în favoarea unei secții specializate sau a unui complet specializat. Dacă instanța este exclusiv competentă pentru una dintre părți, ea va fi exclusiv competentă pentru toate părțile (art. 123 din Codul de procedură civilă).

Totodată, potrivit dispozițiilor art. 124 din Codul de procedură civilă, instanța competentă să judece cererea principală se va pronunța și asupra apărărilor și excepțiilor, în afara celor care constituie chestiuni prejudiciale și care sunt de competența exclusivă a altei instanțe, iar incidentele procedurale sunt soluționate de instanța în fața căreia se invocă.

Necompetența generală a instanțelor judecătorești poate fi invocată de părți ori de către judecător în orice stare a pricinii. Cea materială și teritorială de ordine publică trebuie invocată la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe, iar cea de ordine privată poate fi invocată doar de către pârât prin întâmpinare sau, dacă întâmpinarea nu e obligatorie, cel mai târziu la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe. Dacă necompetența nu e de ordine publică, partea care a făcut cererea la o instanță necompetentă nu va putea cere declararea necompetenței (art. 130 din noul Cod de procedură civilă).

În litigiile civile cu elemente de extraneitate, în cazul în care, în materii având ca obiect drepturi de care ele dispun liber conform legii române, părțile au convenit valabil competența instanțelor române de a judeca litigiul actual sau eventuale privind asemenea drepturi, instanțele române sunt singurele competente. Cu excepția cazurilor în care prin lege se dispune altfel, instanța română în fața căreia pârâtul este chemat rămâne competentă de a judeca cererea, dacă pârâtul se prezintă în fața instanței și formulează apărări în fond, fără a invoca excepția de necompetență, cel mai târziu până la terminarea cercetării procesului în fața primei instanțe. În cele două situații menționate, instanța română sesizată poate respinge cererea, când din ansamblul circumstanțelor rezultă că litigiul nu prezintă nicio legătură semnificativă cu România (art. 1067 din noul Cod de procedură civilă).

3 În cazul în care o cauză este de competența unei instanțe specializate, cum pot afla cărei instanțe trebuie să mă adresez?

A se vedea răspunsurile de întrebările 1, 2, 2.1., 2.2., 2.2.2.1., 2.2.2.2.

Ultima actualizare: 20/10/2022

Versiunea în limba națională a acestei pagini este administrată de punctul de contact RJE respectiv. Traducerile au fost efectuate de serviciile Comisiei Europene. Este posibil ca eventualele modificări aduse originalului de către autoritatea națională competentă să nu se regăsească încă în traduceri. Nici RJE și nici Comisia Europeană nu-și asumă nicio răspundere sau responsabilitate în legătură cu informațiile sau datele pe care le conține ori la care face trimitere acest document. Pentru a afla care sunt regulile privind protecția drepturilor de autor aplicabile de statul membru responsabil pentru această pagină, vă invităm să consultați avizul juridic.